

Párbaj

Saffer Pál

— Szeretnék a mai estéről mesélni, vagy talán egy régi délutánról — mondta bennem a hang.

— Miért a délutánról? — hördültem fel. — Az régen, nagyon régen volt.

— Igaz, de bennem szinte egygé vált a kettő. Az ember a szeretett asszonyt szívesen hasonlítja az édesanyjához.

— Na ne mondd!?! Akkor miért kergetted el?

— Nem kergettem. Ő maga ment.

— De te hagyta, hogy elmenjen és tekintetében magával vigye a meg nem érdemelt sértés bánatát, te eszelős — vicsorogtam keserűen, és kezem oly szorosan fonódott a pohárra, hogy belefehéredett.

— Ne bánts, nem így akartam — sikoltotta a hang, de én kíméletlenül folytattam. Minden szónál legszívesebben kalapáccsal vertem volna a fejét — ha lett volna feje, de ő csak hang volt a bensőmből, és oda nem ér el a kalapács.

— Soha többé. Érted? Soha többé nem lehet jóvátenni. Tanuld meg, hogy soha semmit sem lehet jóvátenni.

Halkan nyöszörgött, mint egy haldokló. Talán meg is sajnáltam volna, ha nem látom azt a megüresedett széket az asztal túloldalán, és nem fojtogat úgy a keserűség.

Valaki az enyémhez koccintotta a poharát. A költő volt, aki titokban jógázik, hogy fiatalos maradjon:

— Mit írsz mostanában — kérdezte, és felém fordította fiatalosan öreg, szenvedő Krisztus-arcát.

— Mikor hogy — mondtam —, leginkább levelet.

A krisztusarcú szomorúan elmosolyodott. Az a fajta volt, akit már nem lehetett megsérteni. Sok gyereke van, és túl sok pofont kapott már.

— Igyunk — mondta.

Felemeltem a poharam, de nem ittam. Résen akartam lenni, mert a hang nyöszörgött bennem, és valami alattomosásra készült. Végre megszólalt:

— Hidd el, hogy nem így akartam.

— Mi hasznod abból, ha elhiszem? — vágta rá. — Elment, itt hagyott úgy, ahogy megérdemelted. Ha esze van, vissza sem jön soha.

— Nem igaz! — sikoltotta, majd szinte könyörögve, alkudozva hozzátette: — Az nem lehet igaz! Azt te sem hiszed!

— Én? — nyögtem, mert talált a visszavágás. — Én ettől félek, ettől reszketek miattad, te szadista lélekgyilkos! De tudj meg, hogy most nem menekülsz. Ma este kiteplek magamból, megfojtalak, megsemmisítelek!

— Hm! Ezt megteheted — gúnyolódott, mert érezte, hogy fölénybe került —, de nagyon tévedsz, ha azt hiszed, hogy ezzel visszaszerezheted. Ha kitepsz magadból, akkor neki sem érsz semmit. Helyetted nyugodtan elővehet egy elemista számtankönyvet. Az is érdekesebb...

— Azt hiszed talán, hogy a te apró kínzásaidat különösen élvezni?

— Én nem kínoztam — lihegte —, nem akartam... senki mást, csak önmagamat. De te ezt nem érted. Te csak azt érted, amit spirítuszba raksz, gombostűre tűzöl és beskatulyázol. Ezek is itt az asztal körül, csak arra valók neked. De megérteni nem vagy képes egyiket sem.

A sarokba pillantottam, ahol a hosszú hajú szatirikus egy csitri lánynak szomorkás, hosszú monológot tartott. A hang felnevetett. Észrevette a pillantásom:

— Már őt is beskatulyáztad?

— Be. Alattomos. A lány védtelen. Ő sokkal erősebb nála!

A hang most már valósággal hahotázott:

— Hát még ezt se érted? Nem látod, hogy vergődik a nyomorult? Még azt sem tudod, hogy egy ilyen csitri előtt felsajoghatnak az elfutott évek, és az ember beszél, beszél, és csak a végén jön rá, hogy nem is a lánynak, hanem önmagának mondta...

— Úgy néz rá a lány, mint nyúl a kigyóra.

— Csudát, inkább mint egy Mars-lakóra, vagy mint egy okos bolondra, akit legszívesebben kinevetne, de nem meri, mert annyit még ő is lát, hogy amannak az arca nagyon, nagyon szomorú. Mit tudja az a gyerek? Fel sem tudja fogni, hogy ő pillanatnyilag egy örök ábrándot, az örök elérhetetlenséget testesíti meg.

— Állj! Elég! Most már értem. Így akarod becsempészni a tudatomba, hogy te is áldozat voltál ma este. El akarod velem hitetni, hogy nem értelek. El akarod mondani eszelős történeteidet, hogy zavarba hozd velük, hogy ne lássalak józanul, és megkegyelmezzek. Hát csak mond! Mondd el őket még egyszer, utoljára. De vigyázz, mindezt én is ismerem...

És a hang elkezdte:

— Engedd előbb a mai estét. Olyan régen vártam. Olyan szépen megálmodtam; minden mosolyát, minden pillantását, azt a jó mosolyát, mert tudod, az ő arca néha a megtestesült jóság . . .

— Térj a tárgyra, és ne magyarázz — förmedtem rá, mert magam előtt láttam az arcát, de láttam az üres széket is, és ez kibírhatatlan volt. Elakadt a lélegzetem.

— Jó — mondta —, folytatom: Én egyebet nem is kértem tőle, csak annyit, hogy itt legyen a közelemben.

— Barom!

— Ne szakíts félbe. Meg is ígérte. Örömmel ígérte. Láttam az arcán. S hogy este lett, azt mondta, el kell mennie. Láttam a szemén, hogy fél. Ő csak addig játszik, amíg nem válhat veszélyessé a játék. Most tőlem félt. Ez megalázott.

— És te egyszeriben a sértődöttség szobrává váltál.

— Csak megfagytam, megmerevedtem . . .

— Hazudsz! Te büntetni akartál. Bosszút akartál állni bemocskolt-nak vélt álmaidért!

— Bevallom. Igaz — mondta a hang.

— Milyen jogon? Ki vagy te, hogy ilyet merészelsz őellene?

— Senki. Most már tudom. De akkor azt hittem, hogy vagyok va-laki is, önmagamnak is. Azt hittem, hogy nekem is lehet önérzetem.

— Mióta van a koldusoknak önérzetük?

— Ha koldus vagyok — hörögte —, az vagy te is!

— Az vagyok — bólintottam, és tudtam, hogy győzött. — Az va-gyok. Együtt koldulok veled.

— Úgy! Akkor hát mit tettél volna te a helyemben, azzal a szörnyű tudattal, hogy hiába minden, úgyis elmegy.

— Simogattam volna a szememmel, a szavammal, hogy örüljön és nevéssen, míg el nem megy, hogy örömeiben kicsorduljon a könnye, hadd higgye, hogy engem is a nevetés ráz. A jó koldus elfogadja és meg-köszöni az alamizsnát. Minek befelhőzni azt a néhány ajándék-percet úgy, mint az ott, a nyavalygásaival — és a sarokba, a hosszú hajúra mutattam, aki épp akkor vett Csitrinek virágot.

— Látom — mondta a hang. — Ne hidd, hogy csak te tudtad ezt. Én is ezt akartam.

— Miért nem tetted?

— Nem bírtam. Vártam valamit. Magamban könyörögtem, követe-lődztem. Csak egy pillantást, egy szót. Csak annyit, hogy: ne haragudj. Egyszer, egyetlenegyszer kapni akartam anélkül, hogy kérnék . . .

— Úgy. És mi volt az a hülyeség azzal a nótarendeléssel?

— Nem tudom. Azt is megtettem. Mindenre képes voltam, legszíve-sebben hangosan rákiáltottam volna mindezekre a bamba tökfilkókra itt, hogy takarodjanak. De megbénított a tudat, hogy múlnak a percek, és neki mindegy, ő elpocsékolja őket akárhogyan. És egyre nőtt, nőtt bennem a bántás, a keserűség.

— Ismét hazudsz, hiszen megkérdezte, hogy mi bajod!

— Így kérdezhetné a hóhér is, amikor az embere nyakán megszorul a hurok. Nem az kellett nekem akkor. Egy másik, egészen más szóra vártam.

— Azt is kimondta, amikor a kocsi felé haladt, de nem akartad meghallani, csak hogy dacolhass tovább...

— Igaz — tört össze hirtelen. — Akkorra már bennem is nagyra nőtt a dac, a torkomat fojtogatta, megfeszültem belé. Szó már nem is segíthetett. Csak akkor csuklottam meg, amikor felém nyújtotta a kezét. A kocsi elindult, és én csak álltam ott...

— Udvariasan és hidegen, ahogy bamba regényekben tanultad, ahelyett, hogy szétvertél volna a két öklöddel, széttéptél volna a tíz körmődél körülötte mindent, mindent, ami tőle elválaszthatott... „A szó nem segíthetett.” Hát mi segíthetett volna?

A hang nem válaszolt. Meghökkentem. Valaki észrevett volna valamit? Az öreg akadémikus magára maradtan, büszkén a messzeségbe nézett, arca feszült volt, mintha hallgatta volna szótlan párbeszédemet. A hosszú hajú épp csokorba fonta a csitrinek a szegfűket, a helyi irodalmi szerkesztő szünet nélkül ivott, és kaján, önmaró mosollyal egyre csak azt mormogta, hogy nem tudjátok ti, fővárosiak, mi a robot. A krisztusarcú szeliden mosolygott, és a kövér kritikus az asztal fölött verítékeztve irodalomtörténeti órát adott a helybeli tanárnőnek.

És közöttük üres volt egy szék. Ismét előntött a kétségbeesett düh. Ismét ütöttem.

— És mi köze annak a régi gyerekkori délutánnak ehhez a nyomorúsághoz? — förmedtem rá. És a hang szeliden válaszolt:

— Emlékezz csak! Akkor is ilyen szép napos délután volt, mint ma. Anya délben azt mondta, hogy kimegyünk a temetőbe, és elültetünk néhány virágot.

— És te akkor azt mondtad, hogy itthon maradsz.

— Péter hívott játszani, tudod...

— És anya azt mondta, hogy ha akarsz, jössz, ha nem akarsz, maradsz.

— És én úgy vártam, olyan kétségbeesetten vártam, hogy még egyszer, csak egyetlenegyszer hívjon. De nem hívott többé.

— Miért nem ajánlkoztál? Miért nem hízelegtél?

— Nem engedett a dac.

— És azután fáj nagyon...

— Éppenúgy, mint ez.

— De aztán kisírtad magad.

— Igen. Anya tudta, hogy mit kell tenni, ha dacos a gyerek.

— Amikor hazajött és fáradtan leült a székbe...

— Ott a tornácon. Emlékszel?

— Igen, szépen odahívott magához...

— Azután nem szólt egy szót sem.

— Csak ölébe vonta a fejem.

— Az én fejem...

— Az enyémet is...

— Mindkettőnkét...

— És sírtunk...

— Csak ő tudta, hogy mi ketten vagyunk. Mert szeretett. Nagyon.

— Állj! — hördültem fel. — Mégiscsak lépre csaltál! Mit akartál ezzel az utolsó szóval mondani? ... Nem, az nem igaz, az nem lehet igaz... nem akarom...

— Kimondjam? — kérdezte a hang szelíden. — Kimondjam? Hiszen te szereted, ha mindennek megvan a helye és a neve...

— Ne — vinnyogtam —, ne mondd ki! Kérlek! Most az egyszer. Hadd meg nekem ezt az álmot!

— Meghagyom — mondta a hang. — Meghagyom neked és nekem. S aznap este többé nem jelentkezett.

Ránéztem a krisztusarcúra, a hosszú hajúra, az akadémikusra, a szerkesztőre, a kritikusra, a tanárnőre. Gyűrött volt előttük az abrosz, mert mindegyikük kiszórta rá az álmait. Most szedegették össze őket. Gyűröttek voltak azok is.

Feléjük emeltem a poharam, és azt mondtam: proszít!

Ők abbahagyták azt, amit csináltak (az álmaikat csomagolták), fel-emelték a poharukat és visszaköszöntek: proszít!

Csak Csitri nézett ránk gúnyos, kissé bamba mosollyal. Nem kocintott. Mert ő koktát ivott, és nem volt mit csomagolnia...

Azután kimentem, és nem volt körülöttem semmi. Csak szél és sötétség.